

„...nem azért jött, hogy elpusztítsa, hanem hogy megmentse az embereket”

Az, hogy Jézus készséges keresztalálát az emberekkel való erőszakmentes bánásmódjának horizontján kell értelmezni, a következő eseményben mutatkozik meg: A Jeruzsálemben vezető úton egy szamaritanus falu megtagadja a szállást Jézustól és tanítványaitól. Tanítványai nagyon felháborodnak ezen, és megkérdézik tőle: „Uram, parancsoljuk-e meg, hogy tűz hulljon az égből, és semmisítse meg őket?” Jézus azonban határozottan visszautasítja ezt: „Akkor megfordult, rendreutasította őket, és azt mondta: Nem tudjátok, miféle lélek beszél belőletek! Az emberfia nem azért jött, hogy elpusztítsa, hanem hogy megmentse az embereket.” A szöveg aztán ezzel a tömör közléssel zárul: „És együtt elmentek egy másik faluba” (Lk 9,54-56).

A szöveg szerint Jézus tudomásul veszi, hogy nem fogadják be. Elhagyja a falut, hogy másutt érdeklődjék szállás iránt. Senkire nem erőszakolja rá magát. **Tiszteletben tartja az emberek szabadságát**, számolva az árnyoldalukkal is, ez esetben azzal, hogy elutasítják az idegent, nemet mondanak a humánus viselkedésre. Az ember szabadsága minden másnál többet ér számára. A szállásadás kikényszerítése azt jelentené, hogy „megerőszakolja” e falu lakóit. Az az állapot, amelyben azok léteznek, ebben az időpontban (még) nem teszi lehetővé számukra a vendégbarátságot. Ennek okai vannak, de azokat rövid idő alatt „fel lehet dolgozni”. Jézus semmit sem hamarkodik el. Semmilyen módon nem kerekedik fölül ellenfelei akarata ellenére.

Az, hogy Jézus tudomásul veszi a szamaritanusok döntését, és továbbmegy, az első lépés lehet egy mélyen gyökerező konfliktus megoldása felé: reakciójának sajátos módja alkalmas arra, hogy a szamaritanusok részéről az önteltség helyébe önkritika léphessen. Az először problémátlan tünő, sőt szinte magától értetődő kihajítás utólag arra szolgálhat végrehajtói számára, hogy személyes problémájukká válják, indíték legyen arra, hogy újból megfontolják a dolgot, és megtérjenek.

Jézus **semmit sem kényszerít rá az emberekre. Éppily kevésbé tilt.** A vámosnak nem tiltja meg, hogy

gyakorolja foglalkozását; együtt étkezik vele (vö. Mk 9,10-13; Lk 19,1-10). Az utcanőt nem azonosítja mesterségével; engedi, hogy drága olajjal megkenje őt (vö. Lk 7,36-50). A századosnak nem tiltja meg katonáskodását; dicséri a hitét (vö. Mt 8,5-13). Jézus semmit sem vesz el az emberektől, nem tépi ki belőlük a rosszat. Ad nekik „valamit”. Hogy aztán mit kezdenek azzal, teljesen rajtuk múlik, az ő szabad döntésükön. „Jézus a totális szeretet magatartása alapján kezdi meg a felszabadítás munkáját, oly módon, hogy az egyes emberben vált ki forradalmat. Jézus a maga új szeretettörvényével, valamint a felszabadítás szimbolikus, példaszzerű aktsaival bevezeti a világba ezt a munkát, de minden egyénnek magának kell önmagában és a környezetében végbevinnie” (H. Goss-Mayr). A valódi, minden nehézségben kitartó megtérést nem lehet kívülről elrendelni, azt csak elültetni lehet, és belülről kell növekedni, az adott személy kormányzásával. Jézus felszabadítási módszere abban áll, hogy „kérdések és képek által oly módon szembesíti az embereket az igazsággal, hogy megérik az ő tiszteletét és szeretetét, és készsé válnak megnyílni arra, hogy felismerjék az igazság, illetve a személyes életük, a környezetük és társadalmuk közti ellentmondást, és az igazságra való tekintettel elkezdjenek megváltozni. Az isteni szeretet és igazság erejéből fakadóan így vezeti be az önfelszabadítás folyamatát” (H. Goss-Mayr).

Jézus **senkire sem kényszeríti rá magát.** Ez különösen abból válik világossá, hogy példabeszédek elmondásával próbálja megszólítani, azaz Isten Országá ügyének megnyerni az embereket. Ily módon a példabeszédek saját értelmezését/alkalmazását kívánja meg, tehát biztosítja annak az együttműködésnek az esélyét, amely a saját lábukra állítja a hallgatókat, és így közösség jöhet létre a közlő és a befogadó között. Jézus számára kedvesebb, hogy az emberek megálljanak a kérdés előtt, és törjék a fejüket, hogy megtalálják a választ, mint az, hogy rögtön megadja a magyarázatot. Ráhagyja hallgatóira, hogy bevonják saját tapasztalataikat.

Jézus **senkit sem kényszerít „a maga vonalára”.** Aki a hirdető szón túlmenően „égből való csodajelet” vár tőle, az rossz helyen kopogtat. Az a kísértés, hogy látványos csodákkal nyerje meg az embereket, nem fog Jézuson. Dosztojevskij nagy inkvizitorának egyik beszédében találhatjuk meg ennek magyarázatát: „Te nem szálltál le a keresztről, amikor gúnyosan azt kiáltották: 'Szállj le a keresztről, és hiszünk neked!' Nem szálltál le, mivel nem akartad csodával szolgásba taszítani az embert, mivel annak szabad hitére szomjaztál, nem pedig csodahitére. A szabad szeretetre szomjaztál, nem pedig egy rabszolga szolgálai lelkesedésére ama hatalom iránt, amely egyszer s mindenkorra rettegéssel töltötte el.” Akik az égaljának vörös színe alapján ügyesen előre meg tudják mondani az időjárást, de nem képesek értelmezni az idők jeleit, azokat Jézus nem gyűri le csodajelekkel. Akik nem meggyőződnie akarnak, hanem elbűvölődni, azoknak csalódnuk kell Jézusban. Őket nem tudja szolgálni. Ezért provokátorait is otthagyja, és elmegy, ahogyan olvassuk (Mt 16,1-4).

Jézus semmit sem borít rá másokra, **ő magát vet**, bízva vetésének erejében. A rossz konkolyát nem tépi ki; ellenkezőleg, tanítványait is óvja ettől (Mt 13,24-30). Nem moralizálja el a rosszat. Felszabadítási módszere alapvetően számot vet az ember méltóságával, és egészen különleges módon a szabadságával. Ez a radikális erőszakmentesség módszere.

Jézus még akkor sem hagyja el a maga útját, ha „a késlekedés veszélyes”. Egy frissen tetten ért házasságtörő asszony megkövezésének gonoszságát nem erkölcsi tiltakozással, az emberiség és a felebaráti szeretet nevében kiadott tilalommal vagy hasonlókkal akadályozza meg, hanem egy kérdéssel, amely a farizeusi bírák rossz lelkiismeretének közepébe talál, és oly mértékben rendíti meg önelégültségük erkölcsi alapját, hogy maguktól nem képesek már fenntartani halálos ítéletüket: „Aki közöltelek bűn nélkül való, az vessen rá elsőként követ” (Jn 8,7)! Erre „elmentek, egyik a másik után”, és a büntetés nem lett végrehajtva (Jn 8,9).

Jézus „*fegyvere*” a szó. A szó által éri el felebarátait személyük középpontjában. Az a szó, amely az igazságból fakad és mintegy maga az igazság, olyan, „mint a tűz”, „mint a sziklákat repesztő kalapács” (Jer 23,29; vö. Oz 6,5). Az igaz szó minden erőszaknál erősebb. Ebben a hitben gyökerezik az a várakozás, hogy az Üdvözítő „szavának botjával foga megverni az erőszakosát” (Iz 11,4). Jézus beváltja ezt a várakozást: az őt megütő katonának nem üt vissza, persze nem is veszi egyszerűen tudomásul. A szó erejével közelít az őt verőhöz: „Ha rosszul szóltam bizonyítsd be; de ha jól, miért ütsz engem?” (Jn 18,23). Az erőszak elválaszt, a szavak összekötnek. A szó hidat épít az egyik bensejéből a másik bensejébe; csak ezután válik lehetségessé egymás megközelítése, a találkozás és a közös továbbhaladás. Az erőszak kihívás a hidépítésre; Jézus elfogadja ezt a kihívást: szokatlan önvédelmi reakciójával, kérdésével, megszólításával megmutatja, hogy még mindig testvérenek látja a verőt. Széthúzás helyett összetartás, ellencsapás helyett érdeklődés, az erkölcsi mutatóújj felemelése helyett segítségnyújtás a feldolgozáshoz, elítélés helyett elfogadás: Kérdésével Jézus arra ösztönzi a férfit, aki megütötte, hogy tudatosuljon benne a tette, és ítélje meg azt. Jézus megteremti a megfontolás és a megtérés előfeltételét. Az ő önvédelmi módja felszabadít.

A szó olykor tett, erősebb és hatékonyabb, mint bármely más tett. Példa erre a *Lanza del Vasta* által megírt eset, amely Németországban történt meg a II. világháború idején, egy fogolytáborban.

A foglyoknak kemény életük volt. Éheztek, fagyoskodtak, szen-

vedtek a kényszermunkától. Esténként visszatértek barakkjukba. Egy őr várta őket, hogy tréfát üzzön velük, ami persze kizárólag neki jelentett élvezetet. Az egyiknek megcsavarta az orrát, a másikat hasba rúgta. A foglyok sokszor kérdezték egymástól, vajon aznap ki lesz soron. – Egy este azonban az egyik fogoly magától odament az őrhöz, és azt mondta: „Mivel Önnek muszáj mindennap megvernie valakit, azt szeretném kérni, hogy ma érje be velem.” Mire az őr: „Nana, kis franciácska! Mivel ilyen pofátlan vagy, adj tanácsot, hány-szor sújtsak rád a lovaglóstorommal!” A fogoly: „Nem az én dolgom meghatározni, hány ütést érdemeltem meg. Ezt ráhagyom az Ön lelkiismeretére.” Az őr: „A lelkiismeretemre, a lelkiismeretemre? Nekem nincs lelkiismeretem.” „De igen”, szölt rövid szünet után a fogoly. „Igenis, Önnek van lelkiismerete. Habozása bizonyítja, hogy van lelkiismerete, hiszen még mindig nem ütött meg engem.” És miközben továbbmenni készült, még hozzáfűzte: „Sőt azt hiszem, hogy ma este már nem is fog megütni.” Aztán megfordult, és elment. – Az őr me-reven bámulta maga előtt a földet, sápadtan, könnyekkel a szemében és remegő ajkakkal. Korábban sosem beszélt senki ennek a szerencsétlennek a lelkiismeretéről. Talán ez volt az oka durvaságának. Ettől a naptól fogva soha nem vert meg egyetlen foglyot sem. [További példák: „Érted vagyok”, 2014. április.]

Jézus erőszakmentes bánásmódja más szempontból is megmutatkozik: ő nem csalogat ígéretes formulákkal az útjára; **nem toboroz, hanem meghív**: „Gyertek, és lássátok” (Jn 1,39)! Jézus nem csodák által, nem propagandisztikus események által próbál embereket megnyerni az ő útjának (vö. Mt 4,5-7), nem is válogatott beszédekkel vagy behízelt locsogással. Jézus inkább azáltal hat, amit tesz: „A tettek, amelyeket Atyám nevében viszek véghez, tanúságot tesznek rólam” (Jn 10,25). A tettek propagandája ez: Jézus megéli az üdvösség általa felkínált útját, következetesen a végsőkig, a keresztségig. „Jézus az volt, amit tanított, úgyhogy szava-inak legjobb kommentárja az élete, ahogyan másfelől az élete legjobb kommentárját a szavai jelentik” (G. MacGregor).

Amit Iz 42,4 mondott „Isten szolgájáról”, az Jézussal beteljesedett: „Nem kiáltozik, nem lármáz, és nem hallatja szavát az utcán.” Jézus tulajdonképpen **igehirdetés helye a kicsi kör**, ahol az ember szemtől szemben találkozik a másik emberrel. (Kérdések az evangéliumoknak azok a beszámolóik, amelyek szerint Jézus tömegrendezvényeken hirdette Isten Országát.) Az erőszak nélküli igehirdetés kis kört feltételez. Csak kis csoportban lehetséges a kölcsönös megértés. Ott van a helye egymás komolyan vétele, az egymásra figyelésnek, a találkozásnak, a partnerségnek, a barátságunk és a testvériségnek, és – mindezekre épülve – a közösségnek és a gyülekezetnek. Csak kis körben lehet visszakérdezni, ellentmondani és közös haladást elérni párbeszéd útján.

A tömegszónokok szükségképpen letorkolnak. A tömegszónoklatok után az egyén magára marad, csupa kérdéssel és ellenvetéssel. Jézus célja ennek az ellenkezője: azt kezdeményezi, hogy gondolkodás-átalakítási folyamat induljon el az egyénben, és ebben akar segítségére lenni. **Azt akarja, hogy megértsék**, és tudni akarja, hogy megértették-e. Ezért kérdez rá beszélgetőtársaira kifejezetten: „Megértették mindezt” (Mt 13,51)? Megbizonyosodik barátainak a nézetéről, nehogy elbeszéljen a fejük fölött, és ezáltal erőszakot tegyen rajtuk. Jézus fáradozik azon, hogy elkerülje a fellépésével kapcsolatos félreértéseket. Amikor ezek a félreértések lehetségesek, de úgy látszik, hogy számára ismeretlenek maradtak, akkor megkérdezi a barátait: „Kinek tartanak engem az emberek?” (Mk 8,27)? Annak érdekében, hogy időben elkapja a felvetődő kérdéseket, tisztázatlanságokat és kételyeket, megkérdezi a barátait is, hogy mi a saját véleményük róla: „De ti, ti kinek tartotok engem?” (Mk 8,29)? „Noha meg van győződve küldetésének nagyságáról, mégsem gyűr le senkit. Nem beszéli tele az emberek fejét, nem csábítja el őket. Döntés elé állít, de nem kényszeríti ki a döntést” (X. Pfister). Jézus a szabad és minden tekintetben megfontolt beleegyezést keresi; részben ezt szolgálják példabeszédei is. Üzenetével és egész létével kiteszi magát az emberek mérlegelésének.

Egon Spiegel

Forrás: E. S., *Gewaltverzicht*, Kassel 1987
(*Kivonatos ismertetés*)

